

Kačji pastirji v fosilnem zapisu

Besedilo: Matija Križnar

Kačji pastirji imajo dolgo in pestro evolucijsko pot. Njihovi fosilni ostanki se pojavljajo od karbona do danes, torej imajo predstavniki redu Odonata že več kot 300 milijonov let svoje mesto med življem na Zemlji. Preživeli so mnoga izumiranja ter še vedno ostajajo vladarji svojega življenjskega okolja.

V času poznega karbona in perma so živel predstavniki nekaterih že izumrlih skupin bližnjih sorodnikov kačjih pastirjev (Odonatoptera), kamor sodi tudi meganevra ali orjaški kačji pastir. V triasu se pojavijo že zametki sodobnih oblik, v zgodnji juri pa tudi že fosili raznokrilih kačjih pastirjev (Anisoptera). Od sredine mezozoika postane fosilni zapis kačjih pastirjev reden spremljevalec mnogih najdišč, celo tistih iz morskih okolij. Fosilne ostanke kačjih pastirjev poznamo tudi iz Slovenije in prav je, da predstavimo prav to najdbo.

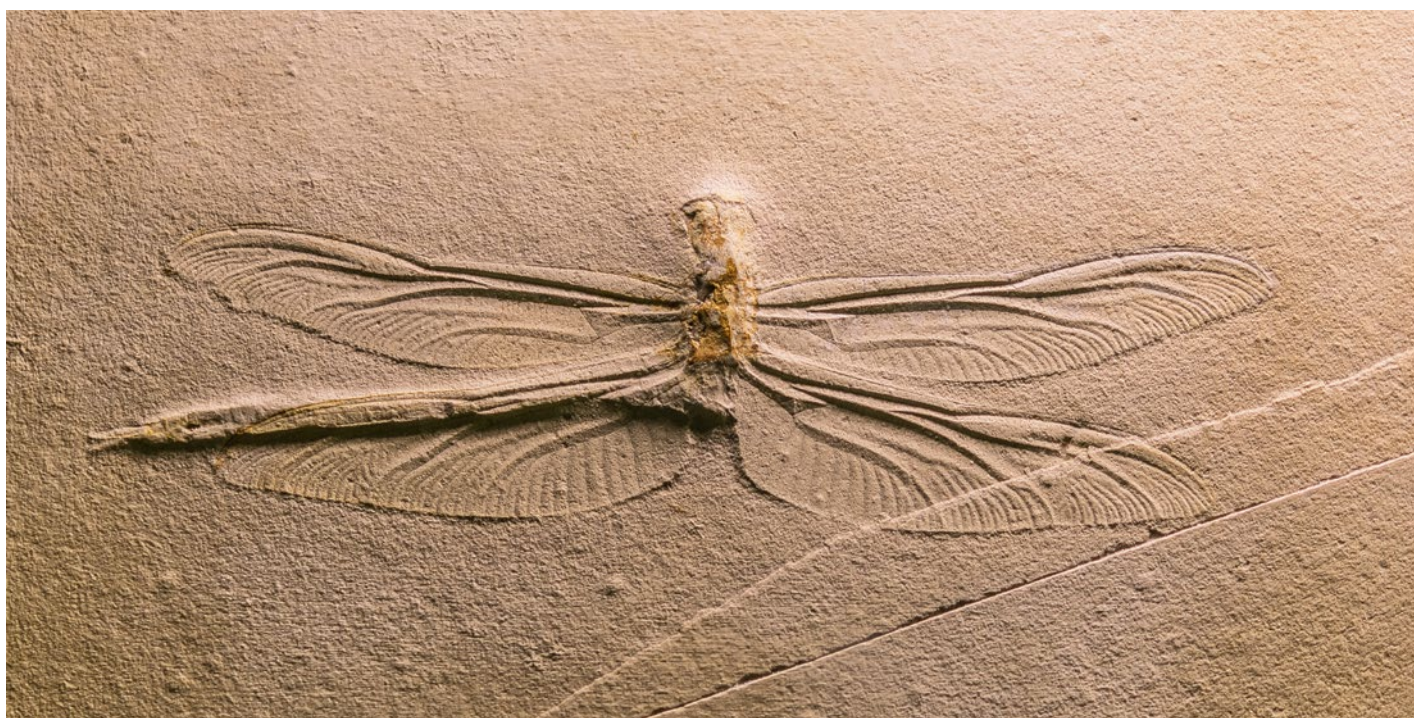
Leta 2007 sta Tomaž Hitij in Jure Žalohar razkopavala približno 12 milijonov let stare plasti v Tunjiškem gričevju v bližini Kamnika. Na najdišču, znanem po dobro ohranjenih fosilnih ribah, med njimi morskih konjičkah, sta pogosto naletela tudi na ostanke žuželk. Posrečen udarec s kladivom je na razklani plošči glinavca razkril tudi ostanek kačjega pastirja, ki je z nekaj preparacije razkril del kril.

Eocenski kačji pastir *Bolcathore colorata* z ohranjeno pigmentacijo kril s svetovno znanega najdišča pri vasi Bolca nad Verono v Italiji. Primerek je na ogled v naravoslovnem muzeju v Veroni. (foto: Matija Križnar)

Skupaj s priznanim nemškim zoologom in poznavalcem fosilnih kačjih pastirjev Wolfgangom Zessinom so najdene ostanke kačjega pastirja pripisali novemu ro-

du in vrsti *Sloveniatrum robici*. Rodovno ime je dobil po Sloveniji, vrstno pa po znanem naravoslovcu Simonu Robiču (1824–1897). Prav Robič je med prvimi

Izjemno ohranjen primerek kačjega pastirja iz jurskih ploščastih apnencev pri Solnhofnu na Bavarskem v Nemčiji. Ta najdišča so znana po mnogih fosilih, najbolj po prapricah. Primerek je na ogled v paleontološkem muzeju mesteca Solnhofen (Bürgermeister-Müller-Museum). (foto: Matija Križnar)

SLOVENIJA GOSTI EVROPSKI ODONATOLOŠKI KONGRES 2022

Ni naključje, da je Slovensko odonatološko društvo območje blizu Kamnika, od koder izvira edini fosilni primerek kačjih pastirjev z ozemlja Slovenije, izbralo za izvedbo naslednjega Evropskega odonatološkega kongresa (ECOO). Tokratni ECOO je že šesto evropsko srečanje, namenjeno izmenjavi in širjenju znanja o kačjih pastirjih zahodnega Palearktika. Potekal bo v Mekinjah pri Kamniku med 27. in 30. junijem 2022, vabljeni pa ste k izvedbi ali poslušanju predavanj oz. k predstavitvi posterjev. Delovni jezik kongresa je angleški. Kongres tokrat prvič organizira prostovoljska nevladna organizacija. Več na: <https://ecoo2016.wordpress.com>. ☾

Zapisal: Damjan Vinko

Ostanki kril miocenskega kačjega pastirja *Sloveniatrum robici* iz okolice Tunjic pri Kamniku. Primerek je shranjen v Paleontološki zbirki Hitij – Žalohar (inv. št. T-280), ki je del paleontoloških zbirk Prirodoslovnega muzeja Slovenije. (foto: Jure Žalohar)

sistematično zbiral in preučeval fosile Tunjiškega gričevja v drugi polovici 19. stoletja. Na najdišču pri Tunjicah so raziskovalci poleg kačjega pastirja našli še mnogo drugih žuželk. Tako so odkrili ostanke različnih muh, hroščev, mravelj, os in čebel.

V zbirkah Prirodoslovnega muzeja Slovenije hranimo tudi ostanke kril in ličink kačjih pastirjev. Ti fosili prihajajo s po-

dobno starega najdišča na Hrvaškem pri Radoboju, kjer je mnoge zbral prvi muzejski kustos Henrik Freyer (1802–1866). Toda *Sloveniatrum robici* še vedno ostaja edini fosilni primerek kačjih pastirjev v slovenskih paleontoloških zbirkah z ozemlja Slovenije. ✨

Neenakopravna obravnava NVO s strani MOP – izkazovanje pogojev za status v javnem interesu

Besedilo: Barbara Zakšek in Damjan Vinko Foto: Barbara Zakšek

V začetku leta 2021 so nevladne organizacije s statusom delovanja v javnem interesu na področju ohranjanja narave prejele dopis Ministrstva za okolje in prostor (MOP), v katerem so bile pozvane, naj izkažejo izpolnjevanje pogojev za ohranitev tega statusa. Med njimi je bilo tudi nekaj društev, ki sodelujemo pri izdajanju *Trdoživa*.

Maja 2020 je bil spremenjen *Zakon o ohranjanju narave (ZON)* t. i. *ZON-E*, kjer je bil spremenjen tudi 137. člen zakona, ki ureja opravljanje dejavnosti v javnem

interesu. Ta je med drugim opredelil, da morajo društva za pridobitev statusa v javnem interesu na področju ohranjanja narave imeti vsaj 50 aktivnih članov, aktivnost pa se dokazuje z udeležbo na zboru članov in s plačilom članarine. Za zavode in ustanove so bili določeni drugačni pogoji. V 6. odstavek 137. člena pa je bila zapisana še izjema, da lahko nevladne organizacije (NVO) ta status pridobijo, če imajo sklenjene področne koncesijske pogodbe (o upravljanju zavarovanih območij ali za izvajanje trajnostnega gospodarjenja ali upravljanja z naravnimi

viri) ali pa imajo organizirane službe za opravljanje nalog zaščite, reševanja in pomoči. V prehodnih določbah je *ZON-E* za NVO, ki že imajo status v javnem interesu, predvidel, da morajo svojo organizacijo in dejavnost prilagoditi določbam tega zakona v šestih mesecih po njegovi uveljavitvi – kar je konkretno pomenilo do 20. 12. 2020. Na ta dan je v Sloveniji ta status imelo 48 NVO.

Novembra 2020 je MOP na naslove NVO, ki so imele 20. 6. 2020 (na dan, ko je *ZON-E* stopil v veljavo) status delovanja v